

RECENZJE

Vincent Mora O.S.B., *Le refuse d'Israël. Matthieu 27,25. Les Éditions du Cerf 29, bd Latour—Maubourg, Paris 1986, ss. 182.*

Jest to 124 pozycja w serii Lectio Divina. Zawiera wstęp i 7 rozdziałów. Autor stawia sobie za cel wyjaśnienie jednego wiersza z Mateuszowego opowiadania o męce: „A cały lud zawołał: „Krew Jego na nas i na dzieci” nasze” (27,25). Kto był winny? Czy cały tłum? Czy cały naród? Czy wina spada także na następne pokolenia? Teolodzy poczynając od Orygenesusa poprzez św. Tomasza aż do współczesnych sądzą, że Krew Jezusa spadła na wszystkie pokolenia Izraela.

W rozdz. 1 „Le refus d'Israel: le fait” (Odrzucenie Izraela: fakt) Autor poddaje analizie trzy formuły: (1) „Krew Jego na”; (2) „na nas i na dzieci nasze”; 3) „cały lud”. W oparciu o teksty: Kpł 20,9; Joz 2,18—20; Ez 33,4—6; 2 Sam 16,5—8 i inne ST oraz Dz 18,6 i 5,28 stwierdza on, że formuła „Krew Jego na” posiada dwa znaczenia: „zasługuje na śmierć” i „poniesie” konsekwencje za swój czyn”. W żadnym wypadku nie oznacza ona przekleństwa. Formuła „na nas i na dzieci nasze” niekoniecznie odnosi się do przyszłości. W Łk 23,28—29 i w Dz 2,38—39 chodzi o pokolenie współczesne Jezusowi, w Rdz 31, 16; Wj 17,3; Lb 16,27 formuła ta oznacza całą wspólnotę. Dla Mateusza horyzontem jest zburzenie świątyni i tej formy judaizmu, która związana była ze świątynią. Formuła „cały lud” może oznaczać tłum. Często występuje ona w Ewangelii Łukasza, np. w 1,21; 3,15. 18 itd. Ale w Mt 27,25 ewangelista z pewnością ma na myśli całego Izraela. Zawsze w takim sensie Mateusz używa w swojej Ewangelii wyrazu „laos”. Rozdział 1 Autor podsumowuje stwierdzeniem, że w Mt 27,25 chodzi o odrzucenie Izraela.

Rozdział 2 nosi tytuł „La consequence du refus pour Israël” (Konsekwencje odrzucenia Izraela). Mora cytuje wypowiedzi autorów różnych katechizmów na temat odrzucenia Żydów podkreślając ich zgodność ze sobą co do tego, że Izrael nie jest już ludem wybranym, a religia Mojżeszowa przestała istnieć. Do tych wypowiedzi ustosunkowuje się krytycznie. Stara się na podstawie tekstów Mt odpowiedzieć na pytanie: jakie konsekwencje odrzucenia Izraela wynikają dla samego Izraela? W pierw-

szym rzędzie konsekwencją odrzucenia jest według Autora przejście królestwa na narody pogańskie. Jezus poucza, że los Żydów i pogan będzie inny, niż sądzą współcześni Mu Żydzi, ale nie chodzi o los wieczny konkretnych osób ani całej wspólnoty. Do takiego wniosku dochodzi Autor na podstawie analizy tekstów: Mt 21,18—22; 21,28—32; 22,1—10; 21,33—46. Dalszą konsekwencją jest zburzenie świątyni i Jerozolimy — o tym wyraźnie świadczy kazanie eschatologiczne (Mt 24—25). Rozdział 2 Mora kończy rozważaniem na temat, jak długo będzie trwało odrzucenie Izraela. Sądzi on, że nie mogło ono trwać dłużej niż pokolenie współczesne Jezusowi, tylko bowiem ono winne było odrzucenia Go.

W rozdziale 3 „Les conséquences du refus d'Israël pour l'Église chrétienne. Le statut théologique d'Israël” (Konsekwencje odrzucenia Izraela dla Kościoła. Statut teologiczny Izraela). Autor stwierdza, że odrzucenie Jezusa przez Synagogę stało się przyczyną późniejszego prześladowania Kościoła, ale dodaje, że według Mateusza prześladowania będą towarzyszyły Kościołowi zawsze i nie tylko ze strony Żydów. Czy Izrael jest nadal ludem Bożym? Wbrew rozpowszechnionej opinii Autor sądzi, że jest nim nadal. Jako argument podaje fakt istnienia Izraela wraz z jego trzema cechami: ludem, ziemią i Prawem. W świetle Pwt 28,45 odebranie mu przywileju ludu Bożego łączyło by się z jego unicestwieniem. Drugim argumentem jest według Autora Ps 89(88), 29—38, z którego wynika, że obietnice Boże dane Dawidowi są nieodwołalne. Niemniej jest faktem, że obok Izraela wyrósł nowy lud (por. 1 P 2,9), który odziedziczył jego przywileje. I właśnie to dzieli i zarazem łączy Izraela i Kościół.

W rozdziale 4 „Les causes divines du refus d'Israël” (Boskie przyczyny odrzucenia Izraela) Autor analizuje teksty Mt, które według Niego zawierają odpowiedź na pytanie: dlaczego Izrael nie uznał w Jezusie Mesjasza? Przede wszystkim Mora przypomina, że Mateusz bardziej niż inni ewangeliści kładzie nacisk na wypełnienie się Pisma na Jezusie. Rozpoznanie Mesjasza przez apostołów i uczniów było według Mateusza darem Boga; por. Mt 13,10. Autor w konkluzji pisze, że Żydzi wypełnili zadanie, które ich przerastało. Odrzucenie Jezusa przez Izrael było przeznaczeniem Jezusa.

Tematem rozdziału 5 są: „Les causes humaines du refus d'Israël” (Ludzkie przyczyny odrzucenia Izraela). Autor największą winą obarcza przywódców Izraela. W rozdziale 6 „Son sang sur nous. Histoire ou mythe?” (Krew Jego na nas. Historia czy mit?) Mora wracając do Mt 27,25 stawia problem: na jakiej podstawie Mateusz przechodzi od opisu zachowania się jakiegoś tłumu do obarczenia winą całego ludu Izraela? I odpowiada: jest to wyraz Mateuszowej tendencji do uogólniania i wyolbrzymiania oraz swego rodzaju mentalności prorockiej, a nawet po prostu — wschodniej. Podobne przypadki znajdujemy w Iz 1,3; 1,4; 1,21;

1,26; Jer 2,26; 2,32. W powyższych wypowiedziach widzimy tę samą gwałtowność i uogólnienia.

Rozdział 7 „Les visées de Matthieu” (Cele Mateusza) zawiera rezultaty rozważań, które już właściwie znamy z poprzednich rozdziałów, elementem nowym jest tutaj jedynie położenie akcentu na środowisko życiowe rodzącej się Ewangelii Mateusza, a więc na okres po roku siedemdziesiątym, kiedy to konflikt między chrześcijaństwem a Synagogą zaostrzył się. Autor twierdzi, że celem surowych wypowiedzi Mateusza przeciwko judaizmowi było ugruntowanie w uczniach Jezusa najlepszych wartości żydowskich.

Jest w tej publikacji sporo powtórzeń. Są pewne stwierdzenia nowe, nie zawsze przekonywujące. Autor np. nie wyjaśnił, na czym polega utrata przez Żydów królestwa Bożego (por. Mt 8,5—13), jeżeli pozostaje on nadal ludem Bożym. Trudno też zgodzić się z tym, że antyjudaistyczne akcenty w Ewangelii Mateusza są wyrazem jego przywiązania do judaizmu. Chociaż wiersz — Mt 27,25 — nadal nasuwa problemy, publikacja Autora stanowi niewątpliwie cenną pomoc w zrozumieniu myśli Mateusza.

Andrzej Kowalczyk